

Ισλάμ, παρένθετη μητρότητα, εξωσωματική γονιμοποίηση και βλαστοκύτταρα

[Επιστήμες](#) / [Επιστήμη & Θρησκεία](#)

[Χαρίκλεια Φωτοπούλου, Θεολόγος - Καθηγήτρια Μ.Ε.](#)

Ηθικά απαράδεκτη πρακτική θεωρείται και η παρένθετη μητρότητα, η οποία εφαρμόζεται για την απόκτηση τέκνου στην περίπτωση που η γυναίκα αδυνατεί να κυοφορήσει για ιατρικούς λόγους ή δεν επιθυμεί για λόγους καριέρας ή διατήρησης της σωματικής ομορφιάς κι έχει στη σύντομη ιστορία της να επιδείξει πολλά περιστατικά που ξεκινούν από την άρνηση της παρένθετης μητέρας να παραδώσει το παιδί και φτάνει μέχρι την εκμετάλλευση της παρένθετης μητρότητας από οικονομικούς

και νομικούς εμπειρογνώμονες.

Η ηθική απαξίωση και απόρριψη της παρένθετης μητρότητας συνδέεται με το ότι η παρένθετη μητέρα εισέρχεται ανάμεσα στο ζεύγος, διασπά την οικογενειακή δομή και μειώνει τις δυνατότητες για την ανάπτυξη οικογενειακών δεσμών και την εκδήλωση αισθημάτων αγάπης και φροντίδας ανάμεσα στο παιδί και τους γονείς με τη γέννηση παιδιού το οποίο δεν είναι νόμιμο τέκνο και δεν μπορεί ν' απολαμβάνει τα εκ της νομιμότητας δικαιώματα. Κι ακόμη, συνδέεται με το ότι η διαδικασία της παρένθετης μητρότητας θέτει το ερώτημα ποια θα πρέπει να θεωρείται η μητέρα του παιδιού, στο οποίο το Ισλάμ δίνει την απάντηση ότι σύμφωνα με τις αναφορές του Κορανίου[1] και τη χρησιμοποιούμενη απ' αυτό λέξη «*Walida*», που σημαίνει το πρόσωπο που γεννά ένα άλλο πρόσωπο, η μητέρα του παιδιού είναι αυτή η οποία το γεννά κι όχι αυτή που δίνει το ωάριο.

Η αναγνώριση της γυναίκας που δανείζει τη μήτρα της για να κυοφορήσει έμβρυο για λογαριασμό άλλων προσώπων ως μητέρας του παιδιού που γεννιέται αποτέλεσε τη βάση πάνω την οποία στηρίζεται η ηθική απαξίωση και η απαγόρευση της κυοφορίας και της γέννησης από τη μία σύζυγο ενός άντρα εμβρύου που δημιουργήθηκε εργαστηριακά από το σπέρμα του συζύγου και το ωάριο μιας άλλης συζύγου και κατόπιν εμφυτεύτηκε στη μήτρα της, καθώς η κυοφορία αυτή είναι εκτός της σύμβασης του γάμου με την προσφέρουσα το ωάριο σύζυγο[2].

Η αξιολόγηση των τεχνικών της παρεμβατικής γονιμοποίησης από την άποψη της ισλαμικής ηθικής επεκτείνεται και στα θέματα της τύχης των πλεοναζόντων εμβρύων της εξωσωματικής γονιμοποίησης και της επιλεκτικής καταστροφής τους ως προκλήσεις που θέτει η παρεμβατική γονιμοποίηση για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το σεβασμό προς την ιερότητα της ζωής.

Μουσουλμάνοι λόγιοι συζητούν τα θέματα αυτά και προσπαθούν ν' ανακαλύψουν σύμφωνες με την ισλαμική ηθική λύσεις. Οι συζητήσεις τους έχουν συμβάλει στο να εκλαμβάνεται ως πράξη ηθικά αποδεκτή η δωρεά νωπών ή κατεψυγμένων εμβρύων για την επιστημονική έρευνα στα βλαστοκύτταρα, εφόσον αυτή παρέχει τη δυνατότητα ν' ανακαλυφθούν θεραπείες για ασθένειες ανίατες, οι οποίες θα εξυπηρετήσουν το δημόσιο συμφέρον αλλά και η καταστροφή τόσο των νωπών όσο και των κατεψυγμένων εμβρύων, που δεν εμφυτεύτηκαν στη μήτρα.

Επίσης, οι συζητήσεις τους έχουν συμβάλει στο να θεωρούνται πρακτικές ηθικά μη αποδεκτές η δωρεά των εμβρύων σε άλλα άτεκνα ζεύγη, καθώς σ' αυτή την περίπτωση δε διασφαλίζεται η ταυτότητα του παιδιού ως αναφαίρετο δικαίωμά του και η σωστή γενεαλογία καθότι δεν υπάρχει σύνδεση του παιδιού με τους

συνδεδεμένους δια της νόμιμης συζυγικής σχέσης βιολογικούς γονείς του και η χρήση των κατεψυγμένων εμβρύων από μια γυναίκα μετά το θάνατο του συζύγου της, διότι δεν έχει ακόμα γίνει σαφές αν τα καταψυγμένα έμβρυα αποτελούν «περιουσία» με τη γνωστή έννοια, ούτε ποιος έχει το δικαίωμα να καθορίζει τη χρήση τους μετά το θάνατο του συζύγου κι επιπλέον η σύμβαση της γυναίκας με τον θανόντα σύζυγο είναι άκυρη και το παιδί που θα γεννηθεί δεν θα μπορεί να χρησιμοποιήσει το όνομά του ως ένα στοιχείο της ταυτότητάς του[3]. Κι ακόμη, οι συζητήσεις τους έχουν συμβάλλει στο να θεωρείται ηθικά επιτρεπτή η επιλεκτική θανάτωση εμφυτευμένων στη μήτρα εμβρύων της εξωσωματικής, όταν από μια πολύδιμη κύηση απειλείται η βιωσιμότητα των εμβρύων, η υγεία και η ζωή της μητέρας[4].

Σ' όλες αυτές τις ηθικές επιλογές λαμβάνεται υπόψη η διδασκαλία του Κορανίου ότι η ζωή δωρίζεται στο έμβρυο τη στιγμή της σύλληψης από το Θεό, ο οποίος στη συνέχεια κατευθύνει την ανάπτυξή του[5], μαζί με τη διδασκαλία της Sunna, της συλλογής των αποφάσεων, των λόγων και των πράξεων του Μωάμεθ, σύμφωνα με την οποία ένα έμβρυο είναι ζωντανό ον αλλά όχι άνθρωπος μέχρι την 120^η μέρα από τη σύλληψη, που εμψυχώνεται και αρχίζει να κινείται[6] αλλά και η σιωπή του Κορανίου ως προς την ηθική υπόσταση του εμβρύου[7]. Η διδασκαλία περί της εμψυχώσεως του εμβρύου την 120^η μέρα από τη σύλληψη είναι αυτή που επιτρέπει να θεωρείται στο Ισλάμ πράξη ηθική και αποδεκτή ο χειρισμός των γονιδίων ενός εμβρύου ευρισκόμενου στα πρώτα στάδια της ζωής του για να βελτιωθεί η υγεία του, καθώς και η εφαρμοζόμενη εντός των ορίων του γάμου κλωνοποίηση για να βοηθηθεί η γονιμότητα του ζεύγους ως πράξη πίστης στη βούληση του Θεού, που παρέχει σε όλα τα όντα τη ζωή[8].

Εντούτοις, στο χώρο του σιιτικού Ισλάμ υπάρχουν θρησκευτικοί ηγέτες και λόγιοι (π.χ. AyatollahAliHusseinKhamanei) που αποδίδουν ηθική αξία στη δωρεά γεννητικού υλικού και εμβρύων για να χρησιμοποιηθούν σε ετερόλογες αναπαραγωγικές τεχνικές. Οι εν λόγω λόγιοι και θρησκευτικοί ηγέτες αναγνωρίζουν ως ηθικά αποδεκτές πρακτικές τη δωρεά ωαρίων μετά τη σύναψη προσωρινού γάμου μεταξύ του συζύγου και της δότριας και τη δωρεά σπέρματος σε χήρα σύζυγο μετά τη σύναψη προσωρινού γάμου με το δότη, εφόσον στο Ισλάμ επιτρέπεται η πολυγαμία του άνδρα και δεν είναι θρησκευτικά επιτρεπτή και κοινωνικά αποδεκτή η μητρότητα μέσω δωρεάς σπέρματος μοναχικών γυναικών, ενώ παρακάμπτουν το εμπόδιο της απαγόρευσης της σύναψης προσωρινού γάμου με έγγαμη γυναίκα με την αποδοχή της δωρεάς εμβρύων ως πρακτικής συμφωνούσας με την ισλαμική ηθική, καθώς ένα έμβρυο που προέρχεται από ένα έγγαμο ζευγάρι δωρίζεται σ' ένα άλλο. Κι επιπλέον υπάρχουν στο σιιτικό Ισλάμ θρησκευτικοί ηγέτες και λόγιοι (π.χ. AyatollahMuhammadHusainFadlallah) που

αναγνωρίζουν τη δωρεά ωαρίων ως ηθικά επιτρεπτή πρακτική, εφόσον μπορεί να γίνει προσωρινός γάμος μεταξύ στείρας συζύγου και δότη, αλλά απορρίπτουν ως ηθικά απαράδεκτες πρακτικές τη δωρεά σπέρματος, επειδή ένας δότης δε μπορεί να συνάψει προσωρινό γάμο με μια παντρεμένη γυναίκα και τη δωρεά εμβρύου, καθώς αυτή διακόπτει το βιολογικό δεσμό μητέρας - παιδιού, διαταράσσει την πατρότητα, συνεπάγεται την αποδοχή από μια παντρεμένη γυναίκα των γαμετών άλλου άνδρα και το δανεισμό της μήτρας της για να κυοφορήσει το γονιμοποιημένο ωάριο άλλης γυναίκας[9].

Η θετική στάση που παρατηρείται στον ισλαμικό χώρο προς τις ομόλογες αναπαραγωγικές τεχνικές και οι διαφωνίες ως προς τις ετερόλογες δεν εμποδίζουν τους μουσουλμάνους λογίους να επισημαίνουν ότι σύμφωνα με το Κοράνιο η γονεϊκότητα είναι συνέπεια του θελήματος και της ευλογίας του Θεού, να παραπέμπουν στις αναφορές του Κορανίου στους άτεκνους προφήτες Ζαχαρία και Αβραάμ[10] και να τονίζουν ότι η γονεϊκότητα πρέπει να επιδιώκεται με τρόπο σύμφωνο με τον νόμο[11].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] «Οι μητέρες θα θηλάζουν τα παιδιά τους δύο ολόκληρα χρόνια εφόσον ο πατέρας επιθυμεί να ολοκληρωθεί ο θηλασμός...» (Σούρα 2:233), «Με πολύ πόνο η μητέρα του τον εγκυμονεί και δεν τον απογαλακτίζει πριν γίνει δύο χρόνων...» (Σούρα 31:14), «...Η μητέρα του τον είχε μέσα της με πόνο, τον γέννησε με πόνο, τον απογαλακτίζει στους τριάντα μήνες μέχρι που αποκτάει ωριμότητα και φτάνει στα σαράντα χρόνια και λέει 'Κύριε δώσε σε εμένα και τους γονείς μου την ικανότητα να κάνω καλές πράξεις για να σ' ευχαριστώ...''» (Σούρα 46:15), «Οι σύζυγοί σας δεν είναι μητέρες σας. Οι μητέρες σας είναι αυτές που γεννούν...» (Σούρα 58:2).

[2] Surrogacy, διαδικτυακός τόπος:
http://theamericanmuslim.org/tam.php/features/articles/sharia_fiqh_islamic_law_ethical
(ανάκτηση 22-04-2013)

[3] L.Lehman and B.Edgar, Religious perspectives on embryo donation and search, διαδικτυακός τόπος:
<http://ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1705533/> (ανάκτηση 13-04-2013)

[4] M. Inhorn, Making muslimbabies: IVF and gamete donation in sunni versus shi'a Islam, διαδικτυακός τόπος:
<http://ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1705533/> (ανάκτηση 22-04-2013)

[5] Β. Φανάρας, ό.π., σελ. 678 «...Εμείς σας δημιουργήσαμε πρώτα από τη σκόνη έπειτα από ένα σπόρο έπειτα από ένα θρόμβο αίματος και μετά από ένα μισοσχηματισμένο κομμάτι σάρκας για να σας φανερώσουμε τη δύναμή Μας. Εμείς κάνουμε να μένει στη μήτρα οποιοδήποτε πλάσμα θέλουμε για καθορισμένο χρόνο. Εμείς σας φέρνουμε στον κόσμο για να μεγαλώσετε και να ενηλικιωθείτε...

» (Σούρα 22:5), «...Αυτός σας έδωσε διαδοχικά σχήματα μέσα στις μήτρες των μητέρων σας εκεί που το σκοτάδι είναι κατάμαυρο...» (Σούρα 39:6).

[6] Στ. Καρπαθίου, Η ιστορία του ζυγωτού και η εξωσωματική γονιμοποίηση: συμβολή στην Ηθική Θεολογία, Διδακτορική Διατριβή, (Αθήνα 2006), σελ. 241.

[7] L. Lehman and B. Edgar, Religious perspectives on embryo donation and search, διαδικτυακός τόπος: <http://ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1705533/> (ανάκτηση 13-04-2013)

[8] A. Razvi, Islamic Perspectives on Cloning and Genetic Engineering, διαδικτυακός τόπος: <http://www.counterbalance.org/iftm/razvi-frame.html> (ανάκτηση 22-04-2013)

[9] M. Inhorn, Making muslimbabies: IVF and gamete donation in sunni versus shi'a Islam, διαδικτυακός τόπος: <http://ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1705533> (ανάκτηση 22-04-2013)

[10] «...Εκείνος ευλογεί όποιον εκείνος θέλει με θηλυκά παιδιά. Εκείνος ευλογεί όποιον θέλει με αρσενικά παιδιά. Ή τα αναμειγνύει αγόρια και κορίτσια. Εκείνος κάνει όποιον θέλει στείρο...» (Σούρα: 49, 50), «Θυμήσου τον Ζαχαρία όταν φώναξε: Ω Κύριε! Μη με αφήνεις χωρίς παιδιά, αν και Εσύ είσαι ο καλύτερος κληρονόμος. Ακούσαμε την προσευχή του και του δώσαμε τον Ιωάννη θεραπεύσαμε τη γυναίκα του από τη στειρότητα. Συναγωνίστηκαν ο ένας τον άλλον στα καλά έργα και Μας επικαλέστηκαν με ευσέβεια, φόβο και υπομονή» (Σούρα 21:89-90), «Στο Θεό που μου έδωσε τον Ισμαήλ και τον Ισαάκ στα γεράματά μου, ανήκει όλη η δόξα. Κύριε δέξου τήν ικεσία...» (Σούρα 14:39).

[11] Β. Φανάρας, ό.π., σελ. 679.

Παρατήρηση: Συνεχίζουμε την παρουσίαση σε σειρά άρθρων της μελέτης σχετικά με την Παρεμβατική Γονιμοποίηση της καθηγήτριας Μ.Ε. και θεολόγου, Χαρίκλειας Φωτοπούλου. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου το οποίο κατατέθηκε στο ΕΑΠ ως μεταπτυχιακή - διπλωματική εργασία με επιβλέποντες τους κ. Ν. Κόϊο και Ντ. Αθανασοπούλου

<http://bitly.com/1rrkEmP>